

دهنى شانووى

كۆپىدىكى نەرسىلەر ئۆزىدە

ئەف پېناسە بەھايى وىي كىم بو نەخاسمە لدمى «بىرتولد بىرىخت» دەمى ھاتى و پەھىيەك ل بىرىد «نەرسىتۆ» دا و دەور گەلەك دا بىنەرى ، ئانكو شانو وەكا توخمى (تغرىب) تىدا پەيداكر ب ەكسى نەرسىتۆكە گىرنگى دا توخمى پاككردى . ئەف و مە ياخۇد مەن دەنى بىزىم : نەرسىتۆ ستانسلافسكى ، بىرىخت ، لوركا ، چىخوف ، يوسىف العانى ، قاسم محمد ، ئەحمەد سالار .

ھەرىكەت ئارقىلىق رايان خۇدە يا ھەي دەربارا شانووى ۋەكى خۇدە و روشنىراخۇدە دىشانووى دگەھن لقرى بىسىيارەك خۇدە ديار دكەت : نەرى چەوا ھەرىكەت خۇدە دىشانووى دگەھن ... ھندەك تىشت ئۆزى دكىم دەمى دچنە سەر دەپى شانووى ياخۇدە شانوگەريا دىنقىس .

ھەست دكەن چ كىماسى نەمان لدمەف ، چىكى دەمى دچنە سەر دەپى شانووى وان كىماسىا دكەنە دىمەنىد شانوگەريا خۇدە (مەبەست نقىسەرو ئەكتەر) ئەقا پى رابوى و دەمى خۇدە دىبىن ل پىش چاقىد بىنەرا ھەست دكەت چ كىماسى نەمان ، وان كىماسىا نىشانى بىنەرا دەم و شونى بىنەرا ھەست ب كىماسىد خۇدە دكەت .

مەرج نىە ئەكتەر بزانىت كەنگى (اسخيلوس) بوپە ، يان بزانىت بابى (ارستوفانىشى) خەلكى ئەسىنا نەبو ، يان شىكسپىر كەنگى مەرىە ، ئان مولېر كورنى كىپە ، يان ستانسلافسكى ل موسكو چ خادەن دخوار ، يان (ئەحمەد سالار) كوردى ماردىنىپە يان

پىشەكى :

شانوگەرى ئەدەبە ئارمانچ ئى زارفەكرنە ، ياخۇد نواندە ، شانوگەرى چىروكەكە تائىتە نقىساندەن بەس دا بىت خواندەن ، بەلكو چىروكەكە ئۆزى زارفەكرنىپە «۱» . شانوگەرى گوتنەكە رامان ئى بزاقە «۲» .

شانوگەرى قوتابخانا ئان و كەنىپە : (۲) شانوگەرى دىت ب رامانا شانوگەرىا دىت پىش كىش كىن بو بىنەرا لسەر دەپى شانووى . ئۆزى پىناسەكرنا شانووى ، گەر ئەم پەرتوكىد كەفن و نوى ب قولپىن دەى گەلەك رەنگىد پىناسەكرندىد شانووى كەفنە بەرچاقىد مە ، ھەرىكەت ئەم دزانن كو ھەرىكەت شانوفانەك ، ياخۇد ھەرىكەت نقىسەرمەكى شانووى و گەلەك روشنىر ۋەكى خۇدە دىشانووى دگەھن ، ھندەك دىبىزىن : «شانو جىھانەكا مەزە ھەرىكەت ئۆزى مە دەورى خۇدە دكەت و دەورىد دىتر بو ئەقىد پىشت خۇدە دەپىت» و ھندەك دىبىزىن : (ئەز خۇدە ب شانووى دىناسم) . ئانكو ئەز دىبىم و ھەست ب ئىيانى دكەم دەمى ئەز كارمەكى شانووى دكەم .

ۋە ھندەك دىبىزىن : (شانو ئاھەنگەكا مەزە بىنەرو زارفەكەر پىشكارى تىدا دكەن) «۴» . لى چەندى ئەم دىبىزىن چ پىناسىد زانستى نەھاتىنە كىن كو بىت بنگە ھو ئەم لسەر بچن ، نەرسىتۆ پىناسەك دا شانوگەرى ئۆزى (لاساي سىروشتى) و گىرنگى دا ھەرىكەت بىنگە ھىد پىشە چە .

دەم ، چە رویدان ، پىشتى وى و لگەل پىش كەفتنا جىھانى

دهوكي يه ، مهرچ نهوه روښنښير ياخود ب تايبه تي كاركاري
شانووي بزانت بيريد فان گهسا خزمه تكاريد شانودا جيهاني چ
بوون ، كيش بير (جوانيا دهروني نه روخساري) و لگال واقعي
نه فرو دگونجن و لگال مروفايه تبي ، مهرچيد شانووي ژمه
دفت چنه ؟ ب تايبه تي نهغي خوه بكيشته سر دهبي
شانووي پيدغي به بزانت مهرچيد بنچينه بي ، ژريزا خوه بزانت
(شانو) جهه كي پيروزه مهر ژ بهر دمرگه هي هولي هه تا سر
دهبي شانووي ب تايبه تي دهبي شانووي «۵» . كادي چهوا
وهكت كو هه مي ژي رازي بن نانكو كومهل مه بهست بينر .

دهقي شانووي :

لپيشي دهق بو (مه بهست نه ديروكا شانووي) بزافا شانووي
دهست پي دكر ب هاريكاري چهند توخميد سانه وي دهق +
دهرهينان + زارقه كرن + ديكور + هند نهف توخميد هه ني
گه لهك ژيك جودانه ، به لي نارمانجه هونه ريه كه نهوه كو نيك
خزمه ت دكهن نهو پيگه گرید اينه گرید انه كا (ميكانيك) و بزافا
شانووي توانييد هندي بيند هه ين ژ بو كارتنيكر دنا واقعي ،
واقعي هونه ري و نه دهبي ب تايبه تي و كومه لايه تي ب گشتي ،
بقي چه ندي خوه دكه ته وينه كرن ژ بو دياريد شارستاني ،
شانو بيغي قئ تووخمى نابت و نه بويه ، نانكو رابونا مروقي ل
هه ركاره كي هونه ري نهوه كو هزره كه دفت پيش چاف كه ت نهوه
هزره نه دببزي (دهق) .

شانو وهك مروقي گه ر دانن دي دل دهق بت ، نهف نه نداميد
ديتر توخميد شانوبي بن .

گه ر نه م پرتوكيد كه فن قه دمن ، نانكو ديروكا درامايي ، دي بو
مه دياربت كو (تيسپيس) شعريد خوه بيد (حماسي) دنفيسن
سروديد (ديترامبوس) ي دهرهينان و راهينان ب تپيا خوه دكر
، هه رومسا هونه ري ناخفتني (اللقاء) و (تمثيل) دانان و
دهره كفتن ب عاره بانا خو ژ بو پيش كيش كرنا كاريد خوه يد
هونه ري ، پشتي هاتين بابيد (اباء) درامايي (اسخيلوس)
(سوفكليس) (يوربيدس) (نه رستوفان) .

دراما نفيسين و دهرهينان لفي چه ندي ديروكا دهقي (دهقيد)
شانووي دگه رتا دياربونا فان نفيسه سه ري مه گو تين . نه م
لقيري گه هه (به دهبه كي) كو نه م نه شين كاره كي شانووي
بكه ن ژبلي نه م بيره كي بو نه دانن ، نانكو وي كاري بير نه بت
هه روه كي مه لسه ري گو تي دي چهوا شانو هه بت ژ دهست
پيكرنا گري يه كا سه ره كي (عقد رثيسية) ، سيناريو دان و
ستاندن كو بيته (محوره) بو ژارقه كرن و دانوستاندن . دهق
دشانووي دا بنكه هه كا سه ره كي و هه روه ها هافلپه ك (علاقه)
دناف به را دانه ري و دهرهينه ري دايه ، نه هافلپه (طرد) يه

، نانكو لگال نيك دچن نه گه ر هات و پينگافيد دانه ري دجهي
خودا بن دي ريك پتر قه بت بودهرهينه ري كويي سه ركه فتی بت
به ري تپيد شانووي دهقيد خومالي هه بوون و دزانين كادي
دهرهينان كي بت .

نه ري نفيسه ري شانووي چيدبت يي دوووربت ژ دهبي
شانووي ، نانكو قه له مي وي دي گرت و دارا وي دي گه هت ژ
دهره يي دهبي شانووي ؟؟ بونا نفيسه ري شانووي نه يا بنا سانه
نه گه ر پيدا بت ، نه فه مه دگه هينته هندي كو دهق دل ، كا كلا
شانووي يه نه م نه شين شانووا خوه سه ر بيخن يي نه م دهست
پي نه كه ين ژ دهق ين به ركه فتی و كاريگر نانكو دي رقرينه هندي
كو جهي دهقي د شانووي دا ، وه كي جهي دلي يه د له شي
مروقي دا .

ونه گه ر دل نه ما ، مروف نامينت ، گه ر دهق نه ما ، شانو نه مسا ،

چنكي شانو بيره قينه خوينه ژينه و چ نهو بيره ته راژيدي بت ،
يان كوميد ي بت ، ياخود تيكه لاو بت (تراژيدي او كوميديا) بت يا
گرنگ هه ر شانو گه ريه ك بيره كي دهره كفت و دهست پي دكه ت
، چ نهو بيره چاره سه ري گرفتارييد كومه لايه تي يان نابووري ،
ديروكي ... بكه ن يان نه كه ن ژبلي وان دهقيد خزمه تا مروفايه تبي
نه كه ن وه كي وان مروقيد ب دل ، به لي وي دلي ب كارنين بو
نيشاندن له شي نه ژبو خوشيا له شي ... گرنگيا دهقي دي پتر
دياربت گه ر هات و دهق هاته زارقه كرن .

نفيسه ري شانووي پيدقيه دانت پيش چافيد خوه ، ناگاه ژ فان
توخما هه بت شيواز ، زمان ، په يف ، رستيد دان و ستاندني ،
چنكي هندي شيوازا : هافلپه دناف به را نفيسه ري
وبينه ري يه . وزمان ژ ساخله تيد به رزه نه د كاري شانووي دا .
په يف (محور) ي هونه ري شانووي نه ، ورسته دنت نقين دا
بيت گوتن نه دا بيت خودان ، لقيري خاله كا هه ي به شداره د
نقينا دان و ستاندني و زارقه كه ري نهوه گه ر رستيد دان و
ستاندن نه د پاقر بن نه كته نه شيت ب دروستي بيژت دي بته
جهي نه را زيونا بينه را ژ كاري هونه ري . نفيسه ري شانووي ژ
هه مي هه فالييد خوه بيد ديتر وينه گر - په يكه ر تاش ... هند
چيتره ژ

به ر گه ر پيدا بوونا رهنگا و تشتيد ديتر نه قيد پيدغي بين
نالوزي يه ك ل دهق وينه گري نه فه ناچي بت ل دهق نفيسه ري
شانووي چنكي نفيسه ري پيدغي خامي و چه ند په رانه . نمونه
بو وان نفيسه ريدي كاري وان هه تا نهو بيهانه ژ بهر چنكي دهقيد
وان نه فروزي وه سوبه هايژي دژين و نامرن نفيسه ري گريكي
نه رستوفانيسي كوميد ي يه ك ژ وانه يه و ژ بهر خزمه تا في
نفيسه ري كري بو پيش كه فتا شانووا جيهاني ب شيوه يه كي

گشتی و شانویا گریکی ب تایبه تی ، ئەف جا من پێ خوشه خوه بکیشمه ناف ژيانا ئەرستوفانیسی و دیارکرنا پیرا ئەرستوفانیسی که په یومندی په کا موکوم یا هه ی ب توخمی دهقی شانووی و بهری ئەم بین دەوری نقیسه ری گریکی دیارکه ن پیدقیه ئەم چند تیروشکا بهرده بینه دەست پیکرنا شانووی ، که ئەوه که له ک پیرورا دچنه هندی کوشانول (وادی الرافدین) و (وادی النيل) دەست پێ کره و به لگه بو قی چهندی ددان ئەفسانا (طوفان) ... (٦) هه می نقیسه رین درامایی دبیزن بن و بنکارا درامایی ژ ئەفسانه و داستانا هاتیه هه یی ، سو مه ریا ، ئەکه دیا ، بابلییا ئەفسانه دزانین و بکار دئینان د کاری هونه ری دا وهک :

- ١ - ئەفسانه په ییدا بونا بابلیا .
- ٢ - ئەفسانه خودیی و بناف و دەنگ ترین ئەفسانه ئەفسانا
- ١ - داستانا گلگامش . ٢ - گلگامش و « اکا » .
- ٣ - گلگامش ئەردی ژینی « ارض الحیاة » .
- ٤ - موغامه رانیت گلگامش و هه قالی وی ئەنکیدو .
- ٥ - چیروکا بالنده ی « رو » ٦ - سه رکه فتنا (ایتانا) بو ئەسمانی
- ٧ - چیروکا نادابا . ٨ - چیروکا سرجون الاکدی .
- ٩ - چیروکا نرام - سن .
- ماموستا (فائق الحکیم) د کتیبا خوه دا دبیزت عیراقید که فن چیروک ئەفسانه ب تنی ب کار نه د ئینان به لکو بیرو رایید که تواری ل (بیت الحکمة) د دیار دکرن ژوان بیرا .
- ١ - چیروکا ئەبو بی بابلی .
- ٢ - دان و ستاندن د ناف به دا سه ییدو به ندی سه ییدی ، په یفتن لسه ر شانووی هنگینه .
- قینه - ژینه - خوینه - برینه - ئەم دی خاله کا گرنگ داینه بهر چاقین ئەدیب و ئەدهب دوستا ئەوکو شانووا کوردی ب رایا من دگه رته جه ژنا نه قروزی هه رچه نده گه له ک گه ل نه قروزی خوه دکیشت ماده م کورد ئیک ژوانا کو نه قروز دناف خوینا وادا دگه رت فه نه قروز یا مه یه و شانووا مه لنه قروزا مه دەست پێ دکه ت گه ر گریکیا ژاوه ستیانا خوه به رامبه ر دوو خودیا دانان دەست پیکرنا شانووی ، که ئەو خودیه (یونوسوس) و (ئەپولو) بوون .
- بوچی نه قروز نابت دەست پیکرنا شانووا کوردی بی به رامبه ر خودیه کی (جامد) راوستن ، به لکو به رامبه ر ئازادیی سه ره به ستی به رامبه ر روژا کوشتن ئەژده هاکی ب دهستی (کاوه ی) به لی کاوه ی .
- ئەف چیروکا ئەقرو پیرو جوان کوپو کچ بو خوه دکه نه سروودو

ستراتا پێ دبیزن نه خاسمه ده می شاعری کورد پیرمه رید ده وره کی گرنگ ئیخسته نه قروزی و (طابعه کی) میلی دایی «٧» ئەفسانید کوردی مشه رهوشتید درامایی تیدا دناشکرا نه خاسمه داستانین کوردی «داستانا خه ج و سیامه ند» و «مه م و زینی» .

گریکی ل وهرزی به هاری ، کورد - نه قروز - ل وهرزی به هاری . ب رایا من هه می ئەفسانه شانوگه رید پر تراژیدینه هه می رهوشتید شانووی تیدا نه ژ کار (الفسل) و (حوبکه) نه خاسمه حوبکا گریدای (الحبکه المرتبته) ئەم هه می نه شین راوستن لبه رامبه ر گریکیا و راستیا په یدا بونا درامایی به رزه که ن لدهف وان و ئەگه را قی چهندی په ییدا بونا سی نقیسه رید تراژیدی و په کی کومیدی ، (ئەرستوفانیسی) و به ری خوه باقیزنه سه ر بون و کاری ئەرستوفانی کری ژ بو خزمه تا شانوا گریکی د کار تیکردنا کاریت ((شانوگه رید) وی لسه ر خه لکی هه ر ل وی ده می وقی ده می دژین کو ده قید وی ب وی هیزی بید ماین پیدقیه ئەم بچنه سه ر بنکارا په یف دراما و په ییدا بونا تراژیدیا و کومیدیا .

دراما گریکی بنکار دگه رته ژیدره کی ئەو ژیدره ژی (طقوسید) ئاینینه ئەقید ب تایبه ت ب خودیی (ریونوسوس) ئەف ژیدره دبت دو چه ق : ئیک : ژیدهری مه رگه ساتا (الماساة) یاخوود تراژیدیا و ئەفه ژی دگه رته طقوسید ئاینی ئەقید چاره سه ریا ژیان و مرنی دکر : دو : ژیدهری به زمه ساتی (کومیدیا) که ئەفه ژی چاره سه ریا بابه ته کی دیتر دکر ئەوژی (الخصوبه و التناسل) بو .

په یفا تراژیدیا ماناوی دگه رته سترانا بزنا «٨» هه می رهخنه گه ر دچنه هندی یا کو ئەرستو چویی کو دبیزت ؛ «بنچینه یا ته راژیدیا دزقرته (دیترامیوس) ی که جو ره سه مایه کا گوپرانیه ب هاریکیا کورسی و ببولوی دهیت کرن .

ئەف که سین د کورسیدا چلکین بزنا ل خوه دکرن لقری ناف لیهات دانان و گوتنی (تراجو دوس) و ستران بیژی و گوتنی .

(تراجو دیا) که فه ژی بنچینه یا په یفا ته راژیدیا یه . په یفا کومیدیا ، ده می گریکی رادبسون و دگریدا که یف و سه ما ب تایبه ت جه ژنه ک هه بون دگوتنی جه ژنا شهیتانی و دقن جه ژنی دا هه میا پشکداری دکر تیدا (مه به ست داوه ت) ئەفه و ئەف ئاهه نگید بقی رهنگی دگوتنی (کو دوس) و ئەف که سین بقی کاری رابون چلکین رهنگاو رهنگ ل بهر خوه دکرن دگوتنی (کومیدین) بقی جو ریژ (کوموس) و (کومیدین) کومیدیا وهکی زارقه کی درامای په یدا بو .

ویا ژ هه ژی بیژن کو ئەف رهنگه هونه ره ب شیوه کی (ارتجال)

ټبو (٩) .

ټانکو ژبه دهاته گوتن و کراسی ډراما ټه فرول بهر خوه کر ؟

دهمی ټه کتهرمک په پيدا بو که ټه وړی «ټیپیس» (١٠) .

بو ، وپشتی دانوستاندن د نافع بهرا دوا ټه سخیلوس دیارگری و سی یا (سوفسکلس) ی په یادگری .

ټهوری جوقی گه له کیم بو هر بوقی چه ندی نیکول دبیزټ (پشتی دانوستاندن د نافع بهرا ریقه بهری جوقی وه جوقی په یادابوی دهوری جوقی کیم بو لگه ل پیش که فتنا دانوستاندنی

ټه هه چه ندهک بو ټه دربارا ډراما گرنکی و په پيدا بونا دوزاراقین هونه ری که شانوی دکه نه دوو پشک ، ټیک : ټه راژیدیا ، دوو کومیدیا .

و نهوړی ټه م دی لسهر نافع و دهنکترین شانوقانی گریکی بی کومیدی نفیس بپه یفن ټه فی کومیدین وی همی ب نارمانج ټه وړی (ټهرستوقانی) ی «کودی» په «١٢» . ټه فی د نافع بهرا (٤٤٤ م ٢٨٠) پ - ز په پيدا بوی ، مه زنتین شاعرین گریکیا بیید «هه زلی» بول (ټه سینا) بویه ټهرستوقان مروقیکی خوه پاریز بوورهنکه ټه ف چه نده یادیاره دشانوگه ریا ویدا «بوقه کان» دا دهمی (دانوستاندنی) د نافع بهرا دو نفیسهرید تراژیدی نفیس (ټه سخیلوس) و (یورسیدس) دکهت و چهوا (دیونوسوس) ی خودی دقیت ژ ناسمانی بیته جیهانا دتیر و چهوا ودهکته کو (دیونوسوس) پشته فانی (ټه سخیلوس) دکهت دبیزټ و «یورسیدس» میشکی گه نجا ټیک ټه رهت .

بارا پیتر ژ کارین ټهرستوقانیس ، دهست پی ی دکهت ژ دهست پیکرنا شهری (البلولونیزیه) دساللا ٤٢١ - ٤٠٤ پ . ز . ټهرستوقانیس (٤٤) شانوگه ری نفیسینه یازده ژی گه هشتینه مه

- ١ - ټه خابنیه کان ٤٢٦ پ - ز ٦ - بالندهکان ٤١٤ پ - ز
- ٢ - الفرسان ٤٢٤ پ - ز ٧ - داد گه هاژنکا ٤١٢ پ - ز
- ٣ - هه ورهکان ٤٢٣ پ - ز ٨ - لیزستراتا ٤١١ پ - ز
- ٤ - ناشتی ٤٢٢ پ - ز ٩ - بوقه کان ٤٠٥ پ - ز
- ٥ - زرکیتکه کان ٤٢٢ پ - ز

ټه فی شانوگه ری خه لاتی ټیکنی وهرگرت ده ټاهه نکید هاتنه پیش کیش کرن ټه فی دگوتنی اللینایا ٤٠٥ پ - ز .

١٠ - بهرله مانی ژنکا ٢٩٢ پ - ز

١١ - بلویوس یاخود پاره ٢٨٨ پ - ز «١٢»

دیار بونا کارین ټهرستوقانی دگهرته بو مسرین که فن دهمی فهتیرا زانستی پاش فه مایی لدوماهیا چه رخی پینجی پ - ز و هیرشا ټه سکه ندهری .

بو ټه گه ری هندی کو گریکی ژ باژیرن خوه مشهخت بن - و گه له ک ل مسری راوستیان .

لقیری گه له ک زمان په پيدا بون وهرگیران زیده بوو بول مسری نه خاسمه کارین ټهرستوقانی و دبیزټ بطلیموس دوی گه له ک گرنکی دا ټه ده بی نه خاسمه کومیدیا بی «١٤» .

شانوگه ری ټه م لدهف راوستن «بوقه کان» ن .

نفیسهر دفی شانوگه ری بو دو «مسافرا» دیار دکهت و راوهستیان لبه رامبه رمالا (هرقل) ی ټه وړی دیولوسوس و به ندی لساتشیا س کو هاتین بسیارا هرقل دکهت ریکی نیشا وان بدت کا چهوا دی ټیته جیهانا بی ، هرقل بکورتین ریک نیشا وان دهت .

هرقل : دی بکیش ریکی ی چی ؟

دیونوسوس : ریکا تولی چوی

هرقل : ریکه کا گه له ک زحمه ته یا خه ته ره .

چنکی تولی چیه ده ریاهه کا مه زن و کویر

دیونوسوس : دی چهوا بورم ؟

هرقل : دی پیرمه ریمه ک مه زن ته ده ریازکهت .

هوسا هه تا دیونوسوس دگه هته جیهانا دوی و دبیت شهره د نافع بهرا (یوربیدیس و ټه سخیلوس) ی پشتی دانوستاندنه کا دریژ پشته فانی ټه سخیلوسی دهیته کرن و ژبو چنکی بیوراییت ټه سخیلوسی دگه ل واقعی ټه سینا دگوبخن ، چیدبیت ټهرستوقانی ټه هه دیار کربت چنکی ټه و بخوژی گه له ک ریژا دینی دکرو خوه ټیکه ل نه ده کرا شانوگه ری گریکی (ټهرستوقانیس) ټه ف رهخنا هه نی تیډا ټاشکرایه

١ - رهخنا رامیاری (دژی کلیون) ی

٢ - رهخنا قاره مانینی (دژی ته کیمیوس)

٣ - رهخنا کومه لایه تی (دژی پیرا ، دژی گه نجا)

٤ - رهخنا ټایینی دژی (هرمز)

٥ - رهخنا فهلسه فی (دژی سوکرات) (هه ورهکان) بو نمونه .

٦ - رهخنا ټه ده بی و هونه ری (دژی یورسیدس) ی (١٦) .

«بالندهکان» دیار کرنا رهخ و روید گریکی ژ لای ټابوری - رامیاری فهلسه فی - کومه لایه تی راوستیان دژی حاکمی رامیاری ، گه لی گریکی گه له ک ټهرستوقان دقا گه هشته هندی کو (کلیون) حاکمی (ټه سینا) نه دازیبونا خوه دیار کهت ب

شيوه‌ی ناشکرا . و سه‌رکه‌فتنا کارين کوميدی دگه‌رته ديموقراتيا رژيما زي سه‌رده‌می لده‌ست پيکرنا چه‌رخي پينجی هه‌تا نيغا چه‌رخي گه‌له‌ک نفيسه‌ريد کوميدی ديار بوبون و هه‌فپشکی د ناهه‌نکيد ديونسوس دکرن و گه‌له‌ک خه‌لات ره‌گرتن ژوانه . ماجنيس - کرانيس - يوبولوس - مزنيوس به‌لی به‌داخه‌ود کارين فان نه‌گه‌هسته مه کو ته‌م ئاورپک له به‌ره‌ميد وان بدن^(١١) .

خه‌باتا نه‌رستوفان کاردی گه‌له‌ک کر کو کوميديا جهه‌کی به ز بگريت و بکه‌هته تراژيديا نه‌فه‌ژی دگه‌رته گرنگيا نه‌رستوفانی بو کيروکرفتين ميلی - و هه‌فکيا وی يا به‌رده‌وام بو باشيا که‌لی کرکی . تارمانجا سه‌رده‌کی يا نه‌رستوفانی دانايه بيش چاچين خود نه‌و زده‌مدان ژبو باشترین مروّف ژبو که چه‌وا مروّف دی بی باش بت بو که‌لی خود چه‌وا دی بی باش بت بو ميلله‌تی خود ، نه‌ف بيرد محودری کارين نه‌رستوفانی بون^(١٢) . و دانا تارمانجا سه‌رده‌کی بو کارين خود د قی چه‌ندی ديار دکه‌ت ده‌می دبیزت : «ته‌م نفيسه‌ريد کوميديا دشين بيرين خود ب باشتر ده‌رپرن ژ نفيسه‌ريد تراژیدی ژ لایي بابه‌تی^(١٣) . لقيری نه‌رستوفان بهایی کوميديا گه‌له‌ک به‌رزرکيه‌و وجاران ژ تراژيديا به‌رتر کره . راسته‌گه‌ر مروّف بدروستی د کوميديايي بگه‌ت ب دروستی ب کاربينت نه‌وه‌کی کوميديا يا نه‌فرو ته‌م دينيت و يا گه‌له‌ک دوير ژ بابه‌تين باش : ژ لایي رامیاری ، هه‌لويستا شاعیری يا ديار بوو خه‌باتا وی دژی کلیون و راوستيانا وی دژی هه‌سی (فئانتيت) دژی قی ديموقراتی راوه‌ستان (دمه‌ق الميا اتينا) چنبدت نه‌فه بگه‌رته ژيانانه‌رستوفانی و ته‌و ديار تارستوفانی^(١٤) .

ر ناييه‌ت ته‌م نوّفی نه‌زرس بو رجو . ده‌ست نيشان کرنا زورداریي زرس . دو راستگويي ژبو ديار کرنا ناڤاو ديارکرنا ره‌خنا هه‌ره‌شانندی - که‌وه‌رگرتين ژ کاودان و خه‌له‌تيد نه‌ثينا تيدا ژياي .

په‌راویز :

- ١- برونه کتیبی (دراسات في النقد المسرحي) الاستاذ محمدزکی العشماوی لاپه‌ره ٩-٢٠ .
- ٢- برونه کتیبی (عن اللغة والادب) رؤية تاريخية ، ورؤية فنية . د . محمد احمد لاپه‌ره ١٨٧ .
- ٣- برونه کتیبی لورکا مجموعه مقالات نقدية ، اعداد مانويل دوران ، ترجمة عناد غزوان ، جعفر صادق .
- ٤- روژنامه‌ی (الجمهوریة) ، بی ژماره ، چاف پیکه‌تنه‌ک دگه‌ل

هونه‌رمه‌ند قاسم محمد .

- ٥- روژنامه‌ی (الجمهوریة) (شخصیات مسرحية) بهنام میخائیل ، بی ژماره .
- ٦- برونه کتیبی (تاریخ المسرح) فائق الحکیم ، جامعة بغداد ، ١٩٧٩ لاپه‌ره ٦ .
- ٧- ژ محازره‌ی ماموستا عزالدین مصطفی رسول ، سالا ١٩٨٧ - ١٩٨٨ . کوليجی ئاداب .
- ٨- برونه کتیبی (الشعر و الفنون) ، ١٩٧٤ یوسف عبدالمسیح ثروت لاپه‌ره ١٤١ .
- ٩- الشعر والفنون لاپه‌ره ١٤٢ .
- ١٠- به‌که‌مین نه‌کته‌ره ماسک ب کاردینا بو گوهرینا ده‌ورا .
- ١١- برونه کتیبی (الشعر و الفنون) یوسف عبدالمسیح ثروت لاپه‌ره ١٤٢ .
- ١٢- نافئ نیلا نه‌رستوفانیه ، برونه کتیبی (ارستوفان عصره و عمله المسرحی) علی نور لاپه‌ره (١٦) .
- ١٣- ارستوفان عصره و عمله المسرحی ، علی نور لاپه‌ره ٢٠-٢١ .
- ١٤- تاریخ المسرح ، فائق الحکیم ، جامعة بغداد ، ١٩٧٩ لاپه‌ره ٣٠١ .
- ١٥- ارستوفان (بوقه‌کان ، الضفادع) ، دار الفكر العربي - بیروت - ترجمة امین سلامة ١٩٦٦ .
- ١٦- محازره‌ی ماموستا عزیز گه‌ردی - کوليجی ئاداب ، به‌شی زمانی کوردی (ره‌خنه‌سازی) ٢٠ ، ١٩٨٧ .
- ١٧- تاریخ المسرح ، فائق الحکیم ، جامعة بغداد ، ١٩٧٩ لاپه‌ره ٢٨٨ .
- ١٨- هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پيشوو لاپه‌ره ٢٨٨ .
- ١٩- هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پيشوو لاپه‌ره ٢٨٨ .
- ٢٠- تاریخ المسرح ، فائق الحکیم ، جامعة بغداد ، ١٩٧٦ لاپه‌ره ٢٨٩ سه‌رچاوه :
- ١- الصناعة المسرحية ، تأليف (ستيوارت گريفش) - وهرگیرانی ، وزارة الثقافة والاعلام ، بغداد ، ١٩٨٦ ، د . عبدالله مصطفی الدباغ .
- ٢- المرشد الى فن المسرح ، تأليف لوث فار جاس ، مشروع النشر المشترك ، بغداد ، القاهرة ، وهرگیرانی احمد سلامة محمد .
- ٣- گوڤاری (الثقافة) ژماره ٣ ، ٤ ، ١٩٨٤ ، جبار صبری العطية .
- ٤- (ارستو فانيس عصره وعمله المسرحی) دار المعارف في مصر ١٩٦٥ . د . علي نور .
- ٥- ارستو فانيس (کوميديات ارستو فانيس) ترجمة امین سلامة ، المجلد الاول والثاني والثالث وزارة الثقافة والفنون ١٩٧٩ .
- ٦- ارستو فان (الضفادع) دار الفكر العربي - بیروت - ترجمة امین سلامة ١٩٦٦ - الطبعة الاولى .
- ٧- جامعة بغداد ، فائق الحکیم ، ١٩٧٩ .